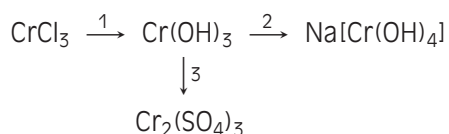

Chemia

Poziom rozszerzony

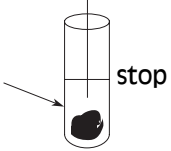
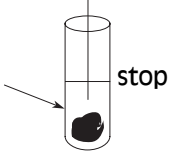
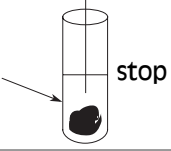
1. Chrom w związkach chemicznych może wykazywać wartościowość II, III, VI. Podany schemat zawiera wzory wybranych związków chromu(III):

a) Napisz równania reakcji ujętych w tym schemacie.

b) O jakim charakterze chemicznym wodorotlenku chromu(III) świadczą reakcje 2 i 3?

2. Pewien stop zawiera glin, miedź i magnez. Na trzy próbki tego stopu podziałano kolejno: stężonym HNO_3 , roztworem NaOH i kwasem solnym. Przebieg doświadczenia opisano w tabeli.

Nr próby	Czynności	Obserwacje
I.	<p>Na pierwszą próbkę podziałano stężonym kwasem azotowym(V).</p> <p>stężony HNO_3</p> 	Stop roztwarza się, wydziela się brunatny gaz, a roztwór przyjmuje barwę niebieską.
II.	<p>Na drugą próbkę podziałano roztworem zasady sodowej.</p> <p>roztwór NaOH</p> 	Część stopu roztwarza się i wydziela się bezbarwny gaz.
III.	<p>Do trzeciej próbki stopu dodano rozcieńczony kwas solny.</p> <p>rozcieńczony HCl</p> 	Część stopu roztwarza się i wydziela się bezbarwny gaz.

a) Podaj, które metale stopu uległy reakcjom w kolejnych próbach.

b) Napisz po jednym równaniu reakcji tych metali z udziałem stężonego kwasu azotowego(V), zasady sodowej i kwasu solnego.

3. Zaplanuj doświadczenie pozwalające otrzymać wodorotlenek miedzi(II), jeśli masz do dyspozycji miedź, stężony kwas azotowy(V), wodę i sól. Podaj kolejne czynności, które trzeba wykonać, i napisz równania reakcji chemicznych, ilustrujące zaplanowane doświadczenie.

Czynności	Równania reakcji
1.	1.
2.	2.
3.	3.

4. Napisz równanie reakcji syntezy metalu z niemetałem. O pierwiastkach tych wiesz, że:

- a) masa 10 atomów metalu wynosi $3,83 \cdot 10^{-22}$ g;
b) masa atomu niemetalu jest 5,52 razy większa od masy atomu metalu.

5. Mieszanina zawiera amoniak i tlenek azotu(II) w stosunku objętościowym 3 : 1. Oblicz skład mieszaniny w procentach masowych.

6. Oblicz, jaką objętość zajmie w temperaturze 273 K i pod ciśnieniem 1200 hPa amoniak, który wydzieli się w reakcji rozkładu 1,4 mola chlorku amonu.

7. W wyniku reakcji pewnego metalu ze stężonym kwasem siarkowym(VI) wydzielono 0,112 dm³ (w warunkach normalnych) bezbarwnego gazu o duszącym zapachu oraz powstało 1,56 g soli, w której metal jest jednowartościowy. Na podstawie obliczeń, ustal wzór i nazwę otrzymanej soli.

8. Uczeń dodał pewną ilość stałego NaOH do 100 g 5% roztworu zasady sodowej i otrzymał roztwór o stężeniu 20%. Następnie odparował z roztworu 12 cm³ wody. Oblicz masę i stężenie procentowe roztworu, który pozostał w kolbie.

9. Do trzech zlewek zawierających 94,4 g wody dodano kolejno: 5,6 g tlenku potasu, 5,6 g wodoru potasu i 5,6 g wodorotlenku potasu. Otrzymano roztwory o takim samym składzie jakościowym i różnych stężeniach. Podaj, jaką substancję zawierały wszystkie roztwory, i oblicz ich stężenia procentowe.

10. Uzupełnij podane równania przemian promieniotwórczych, wpisując symbole powstających pierwiastków, ich liczby atomowe i liczby masowe:

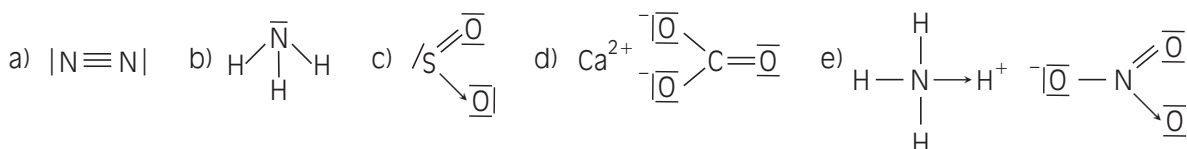

11. Wskaż, których z wymienionych informacji o pierwiastku i budowie jego atomu nie można odczytać z konfiguracji elektronowej pierwiastka:

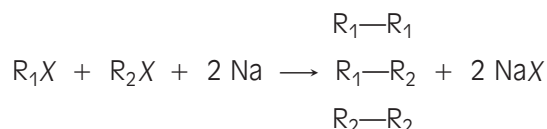
- 1) liczby masowej;
- 2) liczby atomowej;
- 3) liczby elektronów walencyjnych;
- 4) ładunku jądra atomowego;
- 5) położenia w układzie okresowym (numer okresu, grupy, bloku energetycznego);
- 6) liczby neutronów w jądrze atomowym.

Podaj możliwe informacje dla pierwiastka o konfiguracji elektronowej: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^4$.

12. Na podanych wzorach zaznacz wiązania δ i π oraz wiązania jonowe.

13. Reakcja mieszaniny chlorowcopochodnych z sodem nazywa się reakcją Würtza. Można ją przedstawić następującym schematem:

Napisz wzory sumaryczne produktów, które powstaną w wyniku reakcji mieszaniny C_2H_5Br i CH_3Cl z sodem.

14. Stosowana w syntezie organicznej reakcja Friedela i Craftsa polega między innymi na wprowadzeniu do pierścienia aromatycznego grupy alkilowej lub aryłowej według schematu:

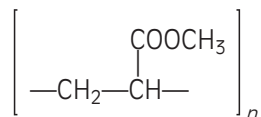

Zapisz dwa równania reakcji ilustrujące tę syntezę, w których substratami niech będą następujące substancje: benzen, 1-chloropropan i chlorobenzen.

15. Dokończ równania reakcji lub zaznacz, że reakcja nie zachodzi, a następnie uszereguj kwasy występujące w równaniach zgodnie z malejącą mocą.

16. Poliakrylany to tworzywa stosowane jako kleje, lakiery, środki impregnujące. Przykładem takiego tworzywa jest polimer o wzorze:

- Podaj wzór monomeru.
- Napisz równanie reakcji polimeryzacji.

17. Wskaż zdania prawdziwe:

- W cząsteczce chiralnej muszą się znajdować co najmniej dwa asymetryczne atomy węgla.
- Cząsteczka, która ma płaszczyznę symetrii, jest achiralna.
- Racemat to równomolowa mieszanina enancjomerów, która nie skręca płaszczyzny światła spolaryzowanego.
- Wszystkie związki o konfiguracji względnej D są prawoskrętne.
- Enancjomery mają takie same temperatury topnienia.
- Światło spolaryzowane to wiązka fal drgających w różnych płaszczyznach.

18. Mając dany wzór sumaryczny $C_3H_6O_2$, napisz:

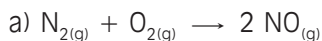
- wzory półstrukturalne dwóch związków zawierających grupę estrową;
- wzór półstrukturalny związku zawierającego grupę karboksylową;
- wzór półstrukturalny hydroksyaldehydu, którego cząsteczka jest achiralna;
- wzory Fischera dwóch enancjomerów hydroksyaldehydu, którego cząsteczka zawiera asymetryczny atom węgla.

19. Stała szybkości reakcji hydrolizy octanu etylu w roztworze zasady sodowej wynosi $0,085 \frac{\text{dm}^3}{\text{mol} \cdot \text{s}}$ w temperaturze 25°C . Oblicz szybkość reakcji hydrolizy w temperaturze 25°C w roztworze, w którym stężenie molowe estru wynosi $1,5 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$, a stężenie zasady jest równe $2 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$. Oblicz szybkość tej reakcji, gdy stężenie zasady osiągnęło wartość $1,5 \frac{\text{mol}}{\text{dm}^3}$.
Równanie kinetyczne ma postać $V = k \cdot C_{\text{estru}} \cdot C_{\text{zasady}}$.

2 pkt

20. Entalpia ΔH° tworzenia tlenku azotu(II) w temperaturze 298 K wynosi $180,7 \text{ kJ/mol}$. Oblicz entalpię reakcji:

4 pkt

21. Podczas reakcji 5,4 g glinu z siarką zostało przekazane z układu do otoczenia $50,9 \text{ kJ}$ energii na sposób ciepła. Napisz równanie termochemiczne reakcji.

3 pkt

22. Uzgódnij równanie reakcji $\text{MnO}_4^{2-} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{MnO}_4^- + \text{MnO}_2 + \text{OH}^-$, stosując zasadę bilansu elektronowego i określ typ tej reakcji.

2 pkt

23. W roztworach soli: magnezu, srebra, żelaza(III) i cynku zanurzono blaszki cynkową i żelazną.

6 pkt

a) Zaznacz w tabeli (znakiem +), w którym przypadku zajdzie reakcja.

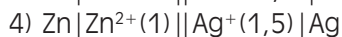
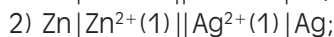
Metal	Kationy metali w roztworach soli			
	Mg^{2+}	Ag^+	Fe^{2+}	Zn^{2+}
Zn				—
Fe			—	

b) Napisz równania jonowe zachodzących reakcji.

c) Zaproponuj cząsteczkowe równania tych reakcji.

24. Schematy przedstawiają cztery ogniwa. W nawiasach podano stężenia molowe jonów. Uszereguj te ogniwa zgodnie z rosnącą siłą elektromotoryczną.

2 pkt

25. Stopień dysocjacji jednowodorotlenowej zasady w 0,01-molowym roztworze wynosi 1%. Oblicz $[\text{H}^+]$, $[\text{OH}^-]$, pH, pOH tego roztworu oraz stałą dysocjacji zasady.

5 pkt

26. W czterech probówkach umieszczono po 2 cm^3 0,1-molowych roztworów: BaCl_2 , $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2$, K_2SO_4 , NH_4Cl . Do każdej probówki dodano porcjami 4 cm^3 0,3-molowego roztworu zasady sodowej.

7 pkt

a) Zapisz, co zaobserwowano w każdej probówce.

b) Podaj wzory tych soli (spośród wymienionych w zadaniu), których roztwory można zidentyfikować, stosując tylko zasadę sodową. Napisz jonowe równania zachodzących reakcji.

27. Iloczyn rozpuszczalności siarczanu(VI) wapnia wynosi $K_{\text{SO}}\text{CaSO}_4 = 6,4 \cdot 10^{-5}$. Oblicz stężenie kationów wapnia w nasyconym roztworze tej soli.

2 pkt

28. Na podstawie położenia selenu ($Z = 34$) w układzie okresowym wybierz spośród podanych informacji te, które są prawdziwe:

2 pkt

- a) Tworzy wodorek o wzorze H_2Se .
- b) Tworzy tlenek amfoteryczny.
- c) Jest pierwiastkiem kwasotwórczym.
- d) W jego atomie występują 2 elektrony niesparowane.
- e) W stanie wolnym ma właściwości utleniające.
- f) Jest niemetalem aktywniejszym od siarki.

29. W wyniku bromowania propanu w obecności światła powstają różne bromopochodne, a wśród nich związki o wzorze sumarycznym $\text{C}_3\text{H}_6\text{Br}_2$. Podaj wzór półstrukturalny i nazwę izomeru o składzie $\text{C}_3\text{H}_6\text{Br}_2$, zawierającego w cząsteczce asymetryczny atom węgla.

2 pkt

30. Stałe dysocjacji trzech kwasów wynoszą:

3 pkt

$$K_{\text{CH}_3\text{ClCOOH}} = 1,6 \cdot 10^{-3}$$

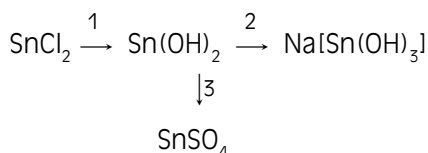
$$K_{\text{C}_6\text{H}_5\text{COOH}} = 6,6 \cdot 10^{-5}$$

$$K_{\text{CH}_3\text{COOH}} = 1,8 \cdot 10^{-5}$$

Ustal, który z tych kwasów znajduje się w roztworze, jeżeli stężenie kationów wodoru w tym roztworze wynosi $0,008 \text{ mol/dm}^3$, a stężenie cząsteczek niezdisocjowanych jest równe $0,04 \text{ mol/dm}^3$. Oblicz stopień dysocjacji kwasu w tym roztworze.

31. Poniższy schemat zawiera wzory wybranych związków cyny(II):

4 pkt

- a) Napisz równania reakcji opisanych tym schematem.
- b) O jakim charakterze chemicznym wodorotlenku cyny(II) świadczą reakcje 2 i 3?

32. Narysuj wzory elektronowe (kropkowe lub kreskowe) cząsteczek: CS_2 , H_2O , SO_2 .

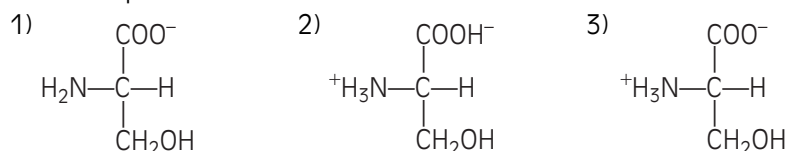
5 pkt

Spośród podanych wzorów sumarycznych cząsteczek wypisz wzór cząsteczki:

- a) niepolarną
- b) w której występuje wiązanie koordynacyjne

33. Punkt izoelektryczny seryny wynosi 5,68. W roztworach o różnym pH seryna występuje w trzech postaciach:

3 pkt

Dobierz odpowiednią postać seryny do podanych wartości pH roztworów (wpisz obok wartości pH odpowiedni numer).

- pH 2
- pH 5,68
- pH 9

34. Kolejne wiersze tabeli przedstawiają konfigurację elektronową różnych jonów i ich ładunek. Do kolumny trzeciej wpisz po jednym wzorze przykładowego jonu. Z tabeli wypisz jony, które mają konfigurację elektronową helowca stosowanego do wypełniania lamp jarzeniowych.

Konfiguracja	Ładunek	Wzór jonu
$1s^2$	-1	
$1s^2$	+1	
$1s^2 2s^2 2p^6$	-3	
$1s^2 2s^2 2p^6$	-1	
$1s^2 2s^2 2p^6$	+1	
$1s^2 2s^2 2p^6$	+3	
$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^5$	+2	
$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^5$	+3	

35. Pierwszą reakcją jądrową przeprowadzoną przez naukowców była reakcja izotopu ^{14}N z cząstką α powstałą podczas rozpadu izotopu ^{210}Pb . W wyniku tej reakcji atom azotu przekształcił się w atom tlenu ^{17}O . Napisz równanie reakcji rozpadu nuklidu ^{210}Pb i opisanej reakcji jądrowej z udziałem ^{14}N .

36. Na 2 g stopu miedzi, cynku i magnezu podziałano kwasem solnym i otrzymano 672 cm³ wodoru w przeliczeniu na warunki normalne. Stop zawierał 32,5% cynku. Oblicz zawartość procentową miedzi w stopie.

37. Cztery probówki oznaczono cyframi od 1 do 4. W każdej z probówek znajdował się roztwór węglanu sodu. Do probówek dodano: kwas solny, fenoloftaleinę, roztwór chlorku wapnia, roztwór zasady potasowej.

Zaobserwowano:

w 1 – wytrącenie się osadu; w 2 – wydzielenie się gazu; w 3 – zabarwienie się roztworu; w 4 – nie zaobserwowano żadnych zmian.

Na podstawie opisanych obserwacji przyporządkuj numerom probówek dodane substancje.

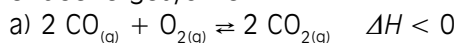
Napisz równania reakcji (w formie cząsteczkowej i jonowej) zachodzące w probówkach 1, 2 i 3.

38. Do trzech kolb miarowych o pojemności 250 cm³, 500 cm³ i 1000 cm³ wprowadzono odpowiednio 6 g NaOH, 15,9 g Na₂CO₃ i 32,8 g Na₃PO₄, następnie rozpuszczono w małych ilościach wody i uzupełniono wodą do kreski. Oblicz stężenie molowe każdego roztworu i stężenie molowe jonów sodu w każdym z nich.

39. Do każdej pary produktów wymienionych w tabeli podaj po dwa przykłady związków, których roztwory wodne należy poddać elektrolizie w celu otrzymania tych produktów. Związki dobierz tak, aby występowały wśród nich kwasy, zasady i sole.

Lp.	Produkty	Wzory związków
1.	katoda: Cu, anoda: O ₂	
2.	katoda: H ₂ , anoda: O ₂	
3.	katoda: H ₂ , anoda: Cl ₂	

40. Na podstawie podanych informacji zaklasyfikuj poniższe reakcje jako: egzoenergetyczne lub endoenergetyczne.

b) Stan równowagi reakcji $\text{N}_{2(\text{g})} + \text{O}_{2(\text{g})} \rightleftharpoons 2 \text{NO}_{(\text{g})}$ ze wzrostem temperatury przesuwa się w kierunku tworzenia NO.

c) Wartość stałej równowagi reakcji $\text{CO}_{(\text{g})} + 3 \text{H}_{2(\text{g})} \rightleftharpoons \text{CH}_{4(\text{g})} + \text{H}_2\text{O}_{(\text{g})}$ w temperaturze 800 K wynosi 32,5, a w temperaturze 1000 K ma wartość 0,039.

2 pkt

41. Podczas działania na stop miedzi i cynku nadmiarem kwasu solnego wydzielilo się 1,12 dm³ wodoru (w warunkach normalnych). Oblicz masę stopu, jeżeli wiadomo, że zawierał 10% cynku.

3 pkt

42. Zaznacz związek, który może występować w postaci izomerów cis-trans, i podaj wzory tych izomerów:

3 pkt

- a) 1,1-dichloropropen;
- b) 2,3-dimetylobut-2-en;
- c) 2,3-dibromobut-2-en;
- d) but-1-yn.

43. W wyniku hydrolizy estru powstał kwas alkanowy, którego masa molowa wynosi 88 g/mol, i alkohol o masie molowej równej 62 g/mol, zawierający 51,61% tlenu. W reakcji otrzymanego alkoholu z wodorotlenkiem miedzi(II) powstaje granatowy roztwór. Dokonaj obliczeń i podaj wzór półstrukturalny estru.

4 pkt

44. Oblicz stężenie molowe roztworu kwasu benzoesowego o pH = 3. Stała dysocjacji tego kwasu $K = 6 \cdot 10^{-5}$. Podaj stężenie molowe jonów H⁺ i OH⁻ w tym roztworze.

4 pkt

45. Rozpuszczono 0,005 mola kwasu azotowego(III) w wodzie, uzyskując 0,5 dm³ roztworu, którego stopień dysocjacji wynosi 10%. Oblicz pH tego roztworu.

3 pkt

46. Zmieszano 100 cm³ roztworu $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$ o stężeniu $1 \cdot 10^{-3}$ mol/dm³ z 50 cm³ roztworu Na_2SO_4 o stężeniu $2 \cdot 10^{-3}$ mol/dm³. Dokonaj odpowiednich obliczeń i ustal, czy wytrąci się osad CaSO_4 . Iloczyn rozpuszczalności tej soli $I_r = 6,3 \cdot 10^{-5}$.

4 pkt

47. Napisz sumaryczne równanie reakcji zachodzącej podczas elektrolizy wodnego roztworu HCl. Podaj, jak się zmienia pH tego roztworu podczas elektrolizy. Odpowiedź uzasadnij.

3 pkt

48. Wymień cztery rodzaje działań, które spowodują przesunięcie równowagi egzotermicznej reakcji: $\text{N}_{2(\text{g})} + 3 \text{H}_{2(\text{g})} \rightleftharpoons 2 \text{NH}_{3(\text{g})}$ w kierunku tworzenia produktu.

2 pkt

49. Pewien węglowodór zawiera 85,72% C. Wyznacz masę cząsteczkową i wzór sumaryczny tego związku, wiedząc, że jego gęstość jest 21 razy większa od gęstości wodoru.

3 pkt

50. Cząsteczka jednego z izomerów chlorobutanu jest chiralna. Podaj jej wzór półstrukturalny. W wyniku chlorowania tej cząsteczki może powstać kilka dichloropochodnych, ale tylko jedna z nich wykazuje czynność optyczną. Narysuj jej wzór półstrukturalny.

2 pkt